

דף מה.

דבולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה

מק"ו מאלמנה, מה אלמנה לכה"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו וכו'.

תוכן ענינים

- א. בענין פגם הולד של עכו"ם ובת ישראל.
- ב. בענין ולד מעכו"ם ובת ישראל אי הוי ממזר.
- ג. בענין א"א שזינתה עם עכו"ם אם הולד ממזר.
- ד. בענין חצי עבד שבא על אשת איש מה דינו.

א] מבואר דבת ישראל שנבעלה לעכו"ם ועבד הולד פגום לכהונה, וזה נלמד מבן אלמנה לכה"ג. דיון בדין זה.

- א. מבואר דילפינן בק"ו מאלמנה לכהן גדול דמה התם בנה פגום אף הכא [בעכו"ם הבא על בת ישראל] בנה פגום.
- ב. ופרש"י דבנה פגום לאו דוקא, דפשיטא דבן העכו"ם אינו כהן, ואי לגבי לישא כהנת הרי לא הוזהרו כשירות מלהנשא לפסולים והן מותרין בו, ועל כרחך דר"ל דאם תלד בת היא פסולה לכהונה. וכ"כ בסוגיא דלעיל (דף מד : ד"ה שהולד פגום).
- ג. והרמב"ן חלק עליו דגם בבן שייך דין פגום לענין דבתו פסולה לכהונה, והיינו דילפינן מק"ו דאלמנה דנעשה כחלל ממש דפוסל אשה בביאתו ובתו פסולה כמו בת חלל זכר. והרשב"א חלק על הרמב"ם והסכים לרש"י דרק הבת נפסלה.
- ד. ושיטת רש"י באמת צ"ב מהכ"ת לחלק בין אלמנה לכהן גדול דהתם גם הבן נפסל לענין דפוסל בתו ואשתו לכהונה.
- ה. באבני נזר (אה"ע סי' ט"ז) ובחי' ר' שמואל (סי' י) ובמשנת ר' אהרן (סי' י"ג בהג"ה) תי' דמאחר דליכא שום נ"מ בהך דין פגימה להבן עצמו דבלא"ה אינו כהן, וגם לא הוזהרו אפילו כהנות מלהנשא לו, על כן לא נתפס בו הדין חלל ולא נעשה בו רושם, דתחילה צריך לחול בו דין הפגימה, ואח"כ ממשיך לדורות, וכאן דליכא שום נ"מ לדידה לכן אינו חל כלל.
- ו. בקובץ הערות (סי' מ"ד סק"ז) פ"י באופ"א דבאמת אין חלל אלא מאיסורי כהונה, והא דילפינן מק"ו מאלמנה היינו רק לעשות ולדה כמותה, דכמו באלמנה שנתחללה גם הולד נעשה חלל ה"ה בבת ישראל שנבעלה לעכו"ם דנעשית זונה ה"ה דהבת נעשית זונה, אולם שם זונה לא שייך בזכר ושפיר לא נאמר הך דין פגום לגבי הבן. ובחי' ר' שמואל (סי' י) פ"י כע"ז דפגום אינו ממש חללות [אלא שם פגימה] ואפילו אי שייך בבן מ"מ אינו נמשך לדורות לפסול גם בתו של הבן. [אמנם להרמב"ן ילפינן דהוי חלל ממש, ונמצא דנחלקו רש"י והרמב"ן בגדר הולד פגום מעכו"ם ובת ישראל אי הוי ממש חללות].
- ז. נ"מ: כהן שבא על חיבי כריתות [כגון כהן שבא על אחותו] מהו דין הבן, דלהאבנ"ז ודעימיה הרי כשאביו כהן שפיר יש נ"מ לפגמו מכהונה, משא"כ לר' אלחנן כל דאינו מאיסורי כהונה א"א לפסול הבן דל"ש ביה שם זונה וגם באביו כהן.
- ח. והנה בשו"ת הרשב"א (אלף ר"א) נשאל אי כהן ממזר אוכל בתרומה, והשיב דהוא נפגם מחמת ק"ו דסוגיין דמה אלמנה שאינה שוה בכל בנה פגום חיבי כריתות לא כ"ש [והובא לעיל דף מד. בארוכה].
- ט. ויש שהקשו סתירת הרשב"א, דהרשב"א בסוגיין הסכים לרש"י דלא נאמר הק"ו אלא לגבי הבת ולא לגבי הבן והוסיף להוכיח כן מהירושלמי, וא"כ איך כתב בתשובה לפסול בן הממזר מכהונה ע"י הק"ו הא לא נאמר אלא לגבי הבת.
- י. ולדרכי האחרונים הנ"ל א"ש דבאביו כהן יודה הרשב"א דנפסל גם הבן כיון דיש נ"מ לגבי הבן עצמו, אולם להקובץ הערות קשה [ובקוב"ע סי' מ"ד אות ב' באמת הקשה סתירת הרשב"א ולא תי' כנ"ל ע"ש].
- יא. להלכה: להלן (ע"ב) נפסק הלכתא דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, ונסתפק הרי"ף אי ר"ל דהולד כשר גם לכהונה [ודלא כק"ו דלעיל] או דרק כשר לקהל. הרא"ש תמה עליו דליכא שום פירכא להק"ו ואין כאן שום ספק שהולד פגום. אולם הרמב"ן ועוד ראשונים הוכיחו דיש אמוראי דמכשירין לגמרי [דהא אמרו לישא אשה בלי לגלות שאביהם עכו"ם].
- יב. בשו"ע (סי' ד' סעיף ה') פסק דהולד פגום, והבית שמואל (סק"ב) הביא דהרמב"ם פסק דהם כשרים לכהונה, והרא"ש כתב דהם פסולים, והרי"ף נסתפק בזה, ולפסק הלכה בדיעבד אין מוציאים אם נשאת לכהן. וע"ע בפתחי תשובה (שם) שהביא דנחלקו הפוסקים אי הוי ספק דאורייתא או ספק דרבנן, וע"ע באג"מ (אה"ע ח"א סי' ה') ויביע אומר (ח"י אה"ע סי' י"ד) שדנו להלכה אם יש מקום להקל להתיר לכהונה בת ישראלית שאביה עכו"ם [והובא דברי שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קכ"ד, ויש"ש (יבמות פ"ד סי' ל"ח) ושו"ת רע"א סי' צ"א דנקטו דגם למ"ד דהולד פגום מ"מ אינו אלא מדרבנן ע"ש טעמייהו].

שלחו ליה.. לרבה, מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל מהו וכו'.

ב] למסקנא מיירי שחצי עבד וחצי בן חורין בא על אשת איש, והולד אין לו תקנה משום צד בן חורין שבא על אשת איש. ביאור.

- א. רש"י כתב דהולד הוא ממזר, אולם הרמב"ם (איסו"ב ט"ו ה') כתב דממזרות ועבדות מעורבין זה בזה. ויל"ע במאי נחלקו.
- ב. וי"ל דנחלקו בגדרו דחצי עבד וחצי בן חורין, דאי הוי כולו עבד וכולו בן חורין [ונחלקתו באיכות], אז הולד הוי כולו ממזר, אבל אי הוי ממש [בכמות] חציו עבד וחציו בן חורין, אז הולד הנובע מחצי עבד אינו ממזר וכן לאידך גיסא ודו"ק.

ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב מאן דפסיל סבר מה אשת אב דלא תפסי בה קדושין [הולד ממזר] אף כל דלא תפסי בה קידושין הולד ממזר, ומאן דמכשר סבר מה אשת אב דלדידה לא תפסי וכו'.

ג] לאחר כמה פלוגתות בתנאי ואמוראי בעכו"ם הבא על בת ישראל אי הולד ממזר, עכשיו הגמ' ביאר עומק הנידון. ביאורו.

- א. הגמ' מפרש הפלוגתא, דמאן דפוסל סבר מה אשת אב לא תפסי בה קידושין ה"ה בעכו"ם לא תפסי, ומאן דמכשיר סבר מה אשת אב דלדידה לא תפסי בה קידושין אבל לאחר תפסי, משא"כ בעכו"ם דלא תפסי לא לדידה ולא לאחרני.
- ב. הרמב"ן והרשב"א הקשו מה לי דלא תפסי בה לאחרני אדרבה אז כ"ש דהולד ממזר כיון דאין בו תפיסת קידושין כלל.
- ג. ותי' הרשב"א וז"ל אני אומר כי יש ליישבה יפה, דמאן דמכשר ה"ק על כרחך ליכא למיתלי בתפיסת קידושין אלא במי שיש לו קידושין בעלמא דכיון דאית ליה קידושין באחרני והכא לית ליה "אלמא משום חומרא דערוה זו היא", והויא לה לגביה כאשת אב, אבל גוי ועבד הא דלא תפסי להו קידושי בת ישראל דלמא לאו משום חומרא דערוה אלא דאינהו לאו בני קידושין ניהו ואפילו בבת מינן כן נראה לי, עכ"ל.
- ד. בקובץ הערות (סי' ל"ה סק"א) ביאר כוונת הרשב"א היטב, דהנה בהא דממזרות תלוי בתפיסת קידושין יש לחקור האם הא גופא דבא על אשה דלא תפסי בה קידושין היא הסיבה הגורמת לממזרות, או דאינו אלא סימן דהיכא דלא תפסי באשה קידושין מפני שהיא ערוה אז חזינן דהוי ערוה כזו דגם גורם שיהא הולד ממזר [ונמצא דהא דלא תפסי הוא סימן והוכחה בחומר הערוה אבל אין הממזרות בעצם תלוי בתפיסת קידושין].
- ה. וביאר דהרשב"א הסביר הך דעה דעכו"ם הבא על בת ישראל דאינו ממזר היינו דס"ל דהא דלא תפסי בה קידושין אינו סיבה אלא סימן שהיא ערוה חמורה מאד, וא"כ בעכו"ם דאינו בר תפיסת קידושין לשום אדם ולא נאמר לעכו"ם חלות קידושין כלל, אז ליכא להך סימן ושפיר אין הולד ממזר. ועיין בחי' ר' ראובן (סי' כ"ג) שג"כ ביאר על דרך זה.
- ו. ולאידיך מ"ד דס"ל דגם בעכו"ם הולד ממזר, צ"ל דס"ל כצד הראשון דעצם האי תפיסת קידושין גורם ממזרות, וסוף כל סוף למעשה בעכו"ם ליכא תפיסת קידושין ולכן הולד ממזר. ונמצא דנחלקו התנאים ואמוראים בזה גופא בגדר גורם ממזרות אם חוסר תפיסת קידושין הוא 'פועל' הממזרות או דהוי 'סימן' והוכחה' לחומר הערוה הפועל ממזרות ועפ"י העיר קושיא נפלאה, דבגמ' תמורה (דף ה:) הקשו לרבא דאמר כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, נימא באלמנה לכהן גדול דכתיב לא תקח דלא יחול קידושין, והגמ' תי' דמוכח בקראי דאין הבנים ממזרים ואי לא תפיס קידושין היו צריכין להיות ממזרים וע"כ מוכח דקידושין תפסי בה ושפיר אין ממזרים, ע"כ דברי הגמ'.
- ח. והעיר ר' אלחנן דדין הגמ' הני"ל תלוי בחקירה זו, דאי עצם הא דלא תפסי קידושין פועל ממזרות שפיר הקשו דאף אי לא תפסי ע"י אי עביד לא מהני מ"מ סוף סוף לא תפסי ותיהוי הבן ממזר [נוקמ"ל קרא דאינו ממזר ולכן תפסי קידושין], אבל אי נימא דצריך חומר ערוה כדי לעשות ממזרות, א"כ לא יועיל דיש דין צדדי של 'לא מהני' דאכתי מהכ"ת שיש חומר ערוה, דלמא אינו ערוה לממזרות ומה דלא תפסי הוא מסיבה חיצונה דרחמנא אמר לא תעביד לכן לא מהני.
- ט. וקשה להמ"ד דעכו"ם הבא על ישראל הולד כשר דס"ל דלא תפסי הוא סימן, אז לא ייתיישב הגמ' תמורה [ע"ש שתי עפ"י רעק"א דיתכן דליכא דין כללי של לא מהני, אלא דכשאמר לא תעביד נכלל גוה"כ דלא מהני, ולפ"י יתכן דהסיבה הוא השם ערוה ודו"ק ע"ש].

ד] בגמ' מסקינן דגם בעכו"ם שבא על אשת איש אין הולד ממזר, וצ"ב כפי ביאור דלעיל.

- א. בקובץ הערות (סי' ל"ז) הקשה להרשב"א המובא לעיל דסברת הגמ' דצריך דומיא דאשת אב אבל בעכו"ם דלא תפסי קידושין כלל ליכא ראייה לחומר הערוה, איך איך הכשירו הולד גם באשת איש הא באשת איש בודאי יש חומר ערוה.
- ב. ותי' ד"ל דדוקא היכא שהאיסור הוא המונע את הקידושין מלחול אז הולד ממזר, אבל בעכו"ם הבא על אשת איש אין האיסור גורם למניעת הקידושין שהרי גם אם לא היתה אשת איש אין קידושין תופסין בעכו"ם ונמצא דהאיסור אינו מעלה ומוריד וכה"ג אין הולד ממזר [והביא דוגמאות לזה דכשיש שני פועלים אז חסר בהפסול ע"ש].
- ג. במורשת משה (יבמות סי' מ"ט) הוסיף ביאור בזה, דהפקעת הקידושין מחמת עכו"ם הוא יותר אלים והפקעה לגמרי מכל ענין של קידושין, משא"כ הא דלא תפסי משום אשת איש אינו אלא דין עיכוב של ערוה, וא"כ כשדנין מהו עיקר מניעת הקידושין הרי מסתבר דמצד העכו"ם שבו נפקע דאינו מענינא של קידושין, ולא מחמת האשת איש שבו ודו"ק.